

Літаратурная Беларусь

Выпуск №2 (162)
(люты)

Змест

КУЛЬТУРНА-АСВЕТНІЦКІ ПРАЕКТ

Грамадскага аб'яднання «Саюз беларускіх пісьменнікаў» і «Новага Часу»

lit-bel.org

novychas.by

ПАМ'ЯЦЬ: да 90-годдзя Яраслава ПАРХУТЫ – роздум Васіля ЖУКОВІЧА..... с. 2

ПАЗЭІЯ: новыя вершы Анатоля ВЯРЦІНСКАГА і «Замова на беларускую мову» ўкраінкі Святланы КАРАНЕНКА..... с. 3

ПРОЗА: апавяданне «Адшчапенец» Мікалая МАРОЗА..... с. 4

ПАЗЭІЯ: вершаваныя нізкі Людмілы РУБЛЕЎСКОЙ і Зміцера ЗАХАРЭВІЧА..... с. 5

ШКАЛЯРЫЙ: чарговыя апавяданні з будучай кнігі Уладзіміра АРЛОВА і Паўла ТАТАРНІКАВА «Айчына: маляўнічая гісторыя»..... с. 6–7

ПЕРАКЛАД: апавяданне нобелеўскага лаўрэата Уладзіслава РЭЙМАНТА «Ворыва»..... с. 8

ЭСЭ: Мікола СЯНКЕВІЧ са згадкамі пра бацьку і мінулае..... с. 9

КРЫТЫКА: рэцэнзія Эдуарда ДУБЯНЕЦКАГА на кнігу Анхелы Эспіноса РЫС «Колер крылаў»..... с. 10

СПАДЧЫНА: Анатоль СІДАРЭВІЧ пра зямлю і словы Івана ЛАГВІНОВІЧА..... с. 11

СВЕТ: навіны замежнага літаратурнага жыцця..... с. 12

Маяк неўміручасці

Марыя БАРАВІК

Які намёк, якая песня?

Падсвілле. Сёмага лістапада. Кірмаш. І я бягу міма афішы на паварот да прылаўка.

Дык што там на афішы? Вяртаюся.

«Хочу назад в СССР!» — чытаю.

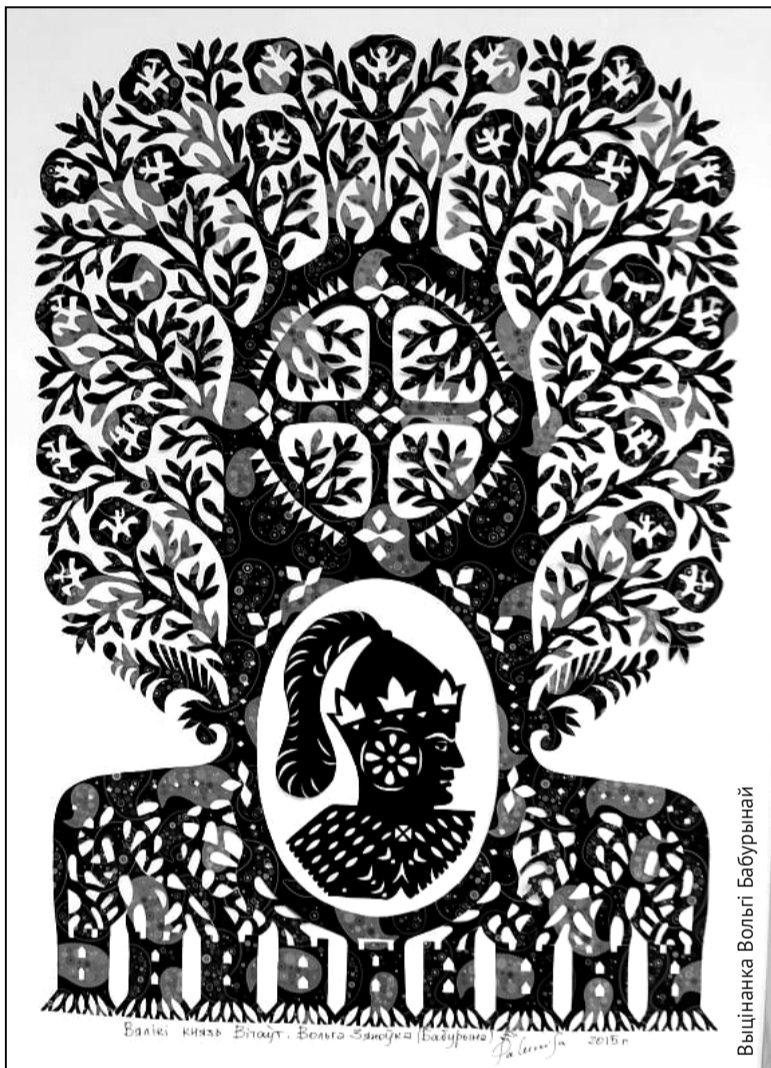
І ўжо міма мяне бягуць людзі. А я ўся — уражанне, адчуваю экспрэсію і чую асабістую рэакцыю: «Вялікакастрычніцкі настальгічны канцэрт запускаяць! Перад падпісаннем паглыбленай інтэграцыі. Здаюць незалежную Беларусь! Рвуцца назад у СССР! Мала ім Курапатаў, Афгана, Чачні! Канцэртамі агітуюць... А беларускі фальклорны гурт — «Балцкі субстрат» да парога школы не падпусцілі!» І нібы зноў чую ўслед: «Мы — государевы людзі!». Дык хто сказаў? Дырэктарка ДК! Раённы дэпутат! Дзе ж тады народныя слугі?

Мова карануе незалежнасць

Аж другога снежня прыціхла мая ўнутраная завіруха. Настрой змяніла газета «Наша слова» (№ 48 за 27 лістапада). Яна з'явіла мне ўсмешку. Я ўгледзелася ў групу беларусаў (у іх постаці, твары, рукі на здымку) і ўжо мяркую: хто гэта? Ці тыя, хто слухае, што кажа віцэ-прэм'ер Беларусі пра Каліноўскага і паўстанцаў на пахавальнай урачыстасці, ці сам Ігар Петрышэнка ды іншыя афіцыйныя прадстаўнікі ад Беларускай дзяржавы? І здагадваюся: так і ёсць — ён і яны. Прыехалі, выйшлі з машыны — не трапілі яшчэ ў атачэнне беларускіх сцягоў. І тут жа скеміла па тварах: сцягі наперадзе іх — адлюстроўваюцца ў нечаканасці... Дык я пачынаю адгадваць думкі віцэ-прэм'ера праз свае, якія аж закучаравіліся ў фантазійных уяўленнях:

— Куды патрапілі! Ой-эй!
Краіны сёняшняй свайі
Забыліся мы ўзяць сцягі.
«Шкада!» — сказаў адзін-другі...

З вытрымкі прамовы віцэ-прэм'ера (у газеце) перачытваю яго думку пра тое, што дзейнасць Каліноўскага накіравана была на стварэнне беларускай дзяржаўнасці ў форме народаўладдзя, і во знаходжу яе ў сугучнасці з маёй. Дадаю: значыць, з карэннай мовай на чале. Бо Кастусь выдаваў газету на

Выцінанка Волгі Бебурынай

роднай мове. Пісаў на ёй. Гэта ж яна, мова, карануе незалежнасць.

Аб'яўляла сэрца на аргане

Хоць і мінула 155 гадоў (у вечнасці — імгненне), народную думку ў Вільні ахапіла святло. Першае пахаванне паўстанцаў не мела над сабой жалобы. Дык жа Бог кіруе па-Божаму плану, згодна гісторыі руху жыцця. Лістападаўская падзея 2019 года, як сказаў Дзяніс Івашын: «Успалымненне нацыі». Думаю, што гэта — яднанне душаў свабоды ў сувязным ланцугу пакаленняў.

Дачуня мая, Марыйка, унесла мне ў душу паэтычнае хваляванне па мабільным злучніку: «Неперадавальнае бягучым словам уражанне... На аргане іграла побач з іконай Маці Божай Вастрабрамскай. Насупраць — акно, у якім — «вуліца», падобная на пахаванне Быкава. Тут, мабыць, больш сцягоў...»

У мяне пранікла яе духабачанне, і я схапілася за пяро.

Тваё сэрца білася ў аргане
У атачэнні сэрцаў і сцягоў.
Праўдзілася там зямлі паўстанне
Кастуся й наплечнікаў яго.
Адыход парэшткаў да адхлання
Дух свабоды ў Неба замаліў.

Над катэдрай Бог пазначыў ранне
І святло над Вільняй запаліў.
Сэрцаў цёк ручай да Вострай
брамы —
Пачуцця народнага прыліў.
І да Неба выструніла прама
«Плошча» дух з трагічнае зямлі.
Там душа Айчыны ў палымненні,
На свабодзе слова і сцягоў,
Замаліла ў Бога вызваленне
Ад пацём'я грэшнага ўсяго.
Аб'яўляла сэрца на аргане
Дух айчынны, боль усіх вякоў.
Час маліўся, аб'яўляў паўстанні
З чорных ямаў, з вапнавых пяскоў.

Вёскі былі жывыя, а ў вёсках — школы і клубы. Унутры жыў боскі дух, карэнная мова. Бо вёскі былі напоўненыя вясковым народам. Яны трымалі мову, калі Масква сцірала ў сваю карысць моўныя нацыянальныя грані ўнутры рэспублік

У гэтай светлай, жыццесцявардальнай малітоўнай жалобе часу ўдзельнічаў і хор Чырвонага касцёла — «Голас душы».

Ад чацвера да чацвера

Пятага снежня. Зноў чацвер. І я імкліва кіруюся да кірмашовага прылаўка.

Акурат, цюцелька ў цюцельку, на тым месцы, на дошцы-аб'яўніцы, паведамленне: «Мы ешчэ споём!». А я толькі што прачытала палітстаронку газеты «Новы час» — «Расійскі ўплыў і кантроль у Беларусі: рэзідэнтура».

Калі б — «спяём», дык і маё сэрца кінулася б у спеў, што незалежную Беларусь падтрымлівае роднай мовай Глыбоцкі культадзел, адзначаючы саракапяцігоддзе Падсвільскага ДК, хай сабе, з дня функцыявання (з 1974 года) новага будынка і яго зместу. Але ж — не. У мінулы чацвер аб'яўлялася: «Хочу назад в СССР». А ў сёняшні: «Мы ешчэ споём!». Дык што? Гэта значыць — намёк? На якую песню? Па ўсім зразумела:

Ад чацвера да чацвера
Жыць вяртаннем эсэсэра —
Гэткі сёння наш дэвіз,
Вертыкальны зверху ўніз!

Не прыснілі б...

Думка спынілася во на чым: чаму разглядаецца толькі саракапяцігоддзе гісторыі ДК — ад года 1974? Ён жа ўзнік значна раней. Нічога, што той быў перабудаваны з польскай канюшні. Мы ж павінны разглядаць змест дзейнасці ў ім, асабліва патрыятычна-мастацкі, народны. Дык тады ніхто з глядачоў не змог бы і ўявіць, што на парог ДК ці на сцэну школы не пусцяць беларускі фальклорны гурт, такі, як «Балцкі субстрат» — плён прафесійнага кампазітара з дзвюма вышэйшымі музычнымі адукацыямі. Ды і сам кампазітар працуе ў дзяржаўнай музычнай установе. Гурт аб'ездзіў гарады, сёлы з канцэртнай праграмай. Толькі ў Падсвіллі Глыбоцкага

Згадваю другую палову 60-х гадоў. ДК славіўся ў вобласці, у рэспубліцы самадзейным драматычным тэатрам (кіраўнік — Зоя Зарыцкая). Яна ж яшчэ жывая, вярнулася з Расіі ў Падсвілле. Працуе на агародзе, чытае кнігі і прысутнічае ў інтэрнэце. Але, атрымліваецца, што на гістарычнае мерапрыемства ДК яе не запрасяць, бо яна вядомая як тэатрал таго перыяду, які не ўваходзіць у асвятляльны кавалак часу (1974–2019) гісторыі ДК. Яна славіла яго дзейнасцю раней, у будынку, ператвораным з польскай канюшні, якраз у час СССР, па якім так сумуе сёняшняя падсвільская афіша. Дзіўна. Парадаксальна. Чаму не разглядаецца поўная гісторыя ДК? Можа, не верыцца ў мастацкую працу ў былых умовах? У драўляных сценах, не на аб'ёмнай сцэне? Але сп. Зарыцкая стварала тут сцэнічную культуру па каштоўнасці — пасля Буйніцкага. Вірыла беларуская мова, разгортвалася маштабная карціна беларускага народнага жыцця, беларускіх характараў праз герояў: у «Паўлінцы», «Раскіданым гняздзе» Купалы; у «Партызанах» Крапівы; у «Ганцы» Галубка; у «Чатырох крыжках на сонцы» Дзялендзіка і ў многіх іншых драматычных творах беларускіх пісьменнікаў. Таксама і ў перакладзеных на родную мову, і ў асабіста напісаных для працы.

Тады вёскі былі жывыя, а ў вёсках — школы і клубы. Унутры жыў боскі дух, карэнная мова. Бо вёскі былі напоўненыя вясковым народам. Яны трымалі мову, калі Масква сцірала ў сваю карысць моўныя нацыянальныя грані ўнутры рэспублік, аб'яўляла рускую — мовай камунізму. Кінафільмы на нашай мове не ствараліся. У бібліятэках на паліцах — кнігі на двух-трох стэлажах. У асноўным — згодна з навучальнай праграмай. А літаратуры на рускай мове — разгуляіся!

Сёлета я ўжо не хадзіла — прасіць за мову. Сяму-таму паведаміла, накіталт:

Хутка перапісчык прыйдзе
ў двор —
Запісаць таго, хто не памёр,
Дык скажы, што ты —
ёсць беларуска!

І што мова родная твая —
Гэта неўміручасці маяк!

...Перапісчыкі казалі, што ў Падсвіллі 90 працэнтаў насельніцтва назвалі роднай мовай беларускую.

Дэкадансу вам у стужку

Людміла РУБЛЕЎСКАЯ

Памяці Юрыя Блінова

Кветкі і жвір —
паспрабуй пераліць у санату.
Гукаў няздзейсненых
не пераўеш у вянкі.
Сонца вышэе,
і спальвае крылы крылатых.
Вецер змяё слізае з бяспілай рукі.
Кветкі і жвір —
суразмоўцы не тое, каб надта.
А дакрыцаца праз іх да цябе не магу.
Толькі ўзнікае адкульсьць,
успывае саната,
Што сачыняюць ля смерці —
альбо на бягу.
Смерць абагнаць,
у кашавае кінучь аблічча
Проста — усмешку...
Ты думаў, даруе яна?
Кветкі і жвір...
Быццам танк Леанарда да Вінчы,
Час абганяе
цяжкая ад гукаў труна.
Ноты праблі раяля драўлянае вечка.
Кветкі і жвір
перасыталі боль і ману.
Смерць абагнаць...
Неўзнарок...
І апошняю ўсмішкай,
Быццам свяцонаю вербачкай,
нас сцебануць.

**Кожны, напэўна, хоць раз блукаў па
могілках, не ў змозе знайсці чыносьці
магілу і не ведаючы, што час ад часу
праходзіць над сваёй.**

Шукаць і не знаходзіць знаёмыя магілы
У зарасцях кустоўяў, на тле чужых вялкоў.
Хаваюцца, нібыта пакрыўдзілася: «Мілы,
Што ж доўга не з'яўляўся?
Чаго цяпер прыйшоў?»
Шукаць той лапак глебы,
што быццам прывязаны
Да зніклага аблічча, да вечнае душы...

Захуталіся дрэвы ў гатычныя сутаны.
На помніках партрэты падміргваюць:
«Бяжы!»
Шукаць часцінку праху,
што сталася травой,
Казюркаю, п'ялёткам...
А неба ўсё цяжней.
Ніхто не застаецца сабою ў перагноі.
А з кім я размаўляю —
не ведаць спакайнай.
Нябожчыкаў атрады палеглі,
бы ў казармах.
Пустыя футаралы, разбітыя муры.
Блісне над крывам зорка,
туман паўзе на мрамур.
«Ну, мілы, прывітанне! Знайшоў?
Дык гавары!»

Вось так паміраем — таму,
што бракуе цяпла.
Вось так навучаемся шчыра ілгаць
і ўсміхацца.
Нібыта на волі,
ды наша вязніца — са шкла.
Руку працягні — і сустрэнеш сцяну,
а не пальцы.
Мы доўга цярпелі,
чакаючы новай вясны.
А потым увесь каляндар перайшоў
на лацінку.
Мы доўга чакалі, а ўселіся ў крэслы —
Яны,
Не мы, што ніколі не ўмелі гандлярыць
на рынку.
Калі нават люты яны назавуць
«сакавік»,
У нас аргуменці аспрэчыць не болей,
чым шчасця.
Мы ў слоікі разам з кампотам
закручваем крык.
А раптам прыдасца? Памрэм —
у каморы загляньце.
Вось так мы адлічваем нашы
шумерскія дні.
Гліняных таблічак накрэслілі
вам на расстанне.
Вы піце кампоцік, нашчадкі.
А ты не мані,
Дурны каляндар, бо ніколі вясна не на-
стане.

Вось такія расповеды, сябра,
за кубкам віна.

Не фалернскага, не — проста танны кагор
з цынамонам.
Абрастае дыпламамі, бы лішаймі, сцяна.
А сапраўдныя знакі — у зморшчынах
вечных бяссонняў.
Вось такія размовы... Мы жалімся —
часу няма.
Мясняковыя твары гадзіннікаў
быццам сцякаюць.
І халодныя рукі аб нас не сагрэе зіма,
Мы не маем цяпла — скразнякамі
выстуджае памяць.
Слоў сухіх — як галля, што гатовае
ўпасці ў камін, —
У дарунак адсыплем. Мы — вечныя,
з племя адметных
Як іртуць на падлозе, сабраць
немагчыма хвілін —
Хоць адна ды закоціцца ў шчыліну
памяці беднай.

Ёй карцела быць птушкай.
Не арліцай, не чаіцай, не канарэйкай,
крыў Божа —
Аніякай экзотыкі.
Шэрай, зусім перыкметнай,
Толькі б птушкай.
З тых істотаў,
Што бульбы не сеюць, ні проса,
Не ткуць, не друкуюць...
І не мэнцацца, ці дасканала
спявалася ўчора.
Ёй карцела быць птушкай.
Ёй гарляняць: дэдлайн!
Дзе артыкул, аповед, малюнак?
У цябе ж зараз лекцыя,
Сходка, планёрка, патоп і халера...
А яна ўсё дзяўбе
Нейкі шэры батон на асфальце,
Потым пырх — і на даху,
І ёй да халеры — халера,
І патоп, і дэдлайн,
І адсутнасць гнязда і кармушкі,
І што Бог не стварыў яе
Чайкай, арлом, канарэйкай.
У далонях Святога Францыска
Стымаматы і зерне.
Хопіць кожнаму птаку.
Пайшлі,
Пазбіраем па пёрку на крылы.

Ну што табе яшчэ?
Ты п'еш сярод магіл.

На дзень народзін свой да мёртвага
паэта
Прышла. Не супраць ён
паслухаць шоргат крыл
Або твае радкі з прастуджанага лета.
Ну што табе яшчэ?
Даволі слухачоў
На могілках старых, заселеных адменна.
Падставіў твой паэт гранітнае плячо.
Нябожчык пры жыцці быў, кажуць,
джэнтльмэнам.
Ад невідучых воч пракісне аж віно.
А словы й без таго пракіслі і загаслі.
А што іх шкадаваць?
Змяшаюцца ў адно
Пітво, каб выпраўляць рацыянальнасць
часу.
Каб хтось цераз гады — у твой таемны
дзень —
Да помніка прыйшоў іх выдыхнуць у слоту.
Дап'ята ўсё віно.
Рукой махае цень.
А заўтра — немата,
А заўтра — на работу.

Яшчэ адзін паэт

Папяровыя птахі злятаюць у студню двара.
Між каменных скрыжальяў у рунах вакон
і плакатаў.
Як няшмат патрабуецца
Для заканчэння дабра
Там, дзе вараць пяльмені і танную
ладзьяць гарбату.
Як няшмат патрабуецца,
каб развітацца з сабой,
І з усім пагадзіцца,
што чуеш ад больш сацыяльных.
Папяровыя птахі злятаюць.
Пусце пакой.
Адгароджаны душы нібыта
пародаю скальнай.
Абібочына ты і лайдак, і нічога няма
На варыўні, пяльмені —
і тыя даеў у суботу.
Ты з усімі згадзіўся,
і з чорнага шывтку дарма
Птушаня папяровае шчыміцца,
просіцца лётаць.
І дзяўбецца радком проста ў сэрца,
крылаты байструк,
Нежаданы, няпрошаны, доказ,
што ты нездаровы.
Крыж ваконнае рамы
Чамусьці выслізвае з рук,
І зніжаецца зграя тваіх груганой
папяровых.

Жарства вершаў

Зміцер ЗАХАРЭВІЧ

Нянавісць і любоў

Стрэл начны згвалціць цішу,
Цела накрые зямлю...
Мала сказаць: «Ненавіджу!»,
Мусіш прамовіць: «Люблю»

Прадзедаў пакаленні
Цёмных, сляпых, як краты...», —
Хай бізнамі памкненні
Знішчылі ў іх праз гады.

Лепшых згубная замець
Склала грамадамі ў дол —
Тых, каго ў бой не нянавісць
Мужна вяла, а любоў

Да раскіданых гнёздаў
Краю, які выкляў бог,

Дзе паляванне грознае,
Дзе на загонах спалох.

Колькі нас ацалела,
Каб залунаў сцяг наноў? —
На ім між нянавісці белай
Крывёю палае любоў.

...Сталь адзвініць у бітвах,
Вораг астыне ў траве —
Толькі з Любоўю Вялікай
Бацькаўшчына ажыве!

Жарства вершаў

Славаміру Адамовічу

Абурацца,
маркоціцца,
распушчацца ў пытаннях
права поўнае маеце
разам з правам
не мець,
чысты аркуш абрумзаць
слатою
літаняў,
каб вятры
у паветры

павявалі ледзь-ледзь.

Утрапёна сыходзіць
у глыбіні
рэфлексій,
метастазы
метафар
гадаваць у крыві,
прамінуламу дню
вымудроўваць
рэквём
і, ўрэшце
кропку ўцвічыўшы,
прамовіць: «Жыві...».

Сярод гэных узораў
стэрыльных
мастацтва,
якія эстэці
расчульваюць
свет,
хіба знойдзеца тое,
што на змену
прыдасца
нашых
змагарных
вершаў жарсцве?

Прамова пра мову

Разагнаўшы аблокі свавольна,
Сонца велічавокі леў
Залатое свае грывы промні
На мой аркуш апоўдні пралье.

І святло непазбыўнае ўзросціць —
Толькі час увабраць яго дай! —
Чуйных строф трапяткія калосці
І клінкоў касінеравых сталь.

Вершам тым прабаць і прарочыць,
Ацяляючы тых, хто знямог,
Узгараць паходнямі ўночы,
Давідна спапяляючы змрок!

Ім бусламі лунаць па-над Крэвам,
Стаць у хаце ў чырвоны кут,
Вісець шворкай на юдавым дрэве,
Бегчы талай вадой у рыштку.

Малаціць ім цапамі ў стадолах,
Цалавацца ў расе з маладой,
Быць той самай —
праменнаю мовай,
Што нам сонца адвеку дало!

На крылах жарсці — да паэзіі вяршынь

Эдуард ДУБЯНЕЦКІ

Анхела Эспіноса РУІС. Колер крылаў: паэзія і проза. — Мінск: Кнігазбор, 2019. — 248 с. (Бібліятэка Саюза беларускіх пісьменнікаў «Кнігарня пісьменніка»; вып. 116).

У гісторыі сусветнай і айчынай літаратуры было нямаля выпадкаў, калі пісьменнікі, ад нараджэння выхаваныя ў адной этнамоўнай традыцыі, спачатку пачыналі ствараць свае творы на роднай мове, а затым па розных прычынах пераходзілі на мовы іншых народаў свету. Прычым нярэдка такія іншамовныя тэксты мелі заўважную мастацкую каштоўнасць і тым самым уносілі пэўны ўклад у развіццё «няродных» для творцаў культур і літаратур. У сучаснай беларускай паэзіі да праяў гэтага адмысловага мастацкага феномена можна аднесці, скажам, творчасць Алеся Разанава, які некаторыя свае вершы напісаў па-нямецку і па-літоўску, ці Фелікса Баторына, які піша вершы не толькі па-беларуску, але і на ідыш.

Аднак самым свежым і яскравым прыкладам падобнай тэндэнцыі з'яўляецца, безумоўна, творчасць іспанскай (па паходжанні) маладой паэтэсы Анхелы Эспіноса Руйс (нарадзілася ў 1993 годзе), якая на працягу 2010-х гадоў выдатна вывучыла беларускую мову і пачала пісаць на ёй вершы і прозу. На сённяшні дзень у «творчым багажы» адоранай пісьменніцы ўжо ёсць чатыры аўтарскія беларускамоўныя зборнікі і адна кніга перакладаў на іспанскую мову вершаў Максіма Багдановіча. Прычым выданне апошняй па часе выхаду ў свет кнігі «Колер крылаў» (Мінск, «Кнігазбор», 2019), якая ўключае ў сябе выбраныя вершы з папярэдніх зборнікаў, узоры прозы і калумністыкі, стала летась своеасаблівай узнагародай ёй за атрыманне літаратурнай прэміі імя Міхася Стральцова. Паводле рашэння журы, гэтая прэмія, якую можна лічыць адначасова як сведчаннем пэўных заслуг лаўрэаткі, так і вялікім авансам ёй на будучыню, была ўручана паэтэсе «за пачуццёвае і метафарычнае багацце паэтычнай мовы і адважнае імкненне асэнсаваць таемнасць беларускага жыцця».

Як вынікае са зместу названай кнігі, галоўным матывам паэзіі Анхелы Эспіносы Руйс з'яўляюцца каханне і любоў ва ўсіх іх «абліччах» і праявах. Прычым не дзіўна, што, улічваючы маладосць аўтаркі і яе паўднёвы тэмперамент, каханне гэтае найчасцей аказваецца жарным, эратычна-плоцкім, а часам нават ледзь не экстатычным. Прычым яму надзвычай эмацыянальная паэтка «аддаецца» амаль дарэшты, не шкадуючы сваіх эмоцый, перажыванняў, фізічных і духоўных сіл. Пісьменніца імкнецца жыць напоўніцу, хоча паспець зрабіць, адчуць і напісаць як мага больш, выявіўшы пры гэтым свой магутны творчы патэнцыял, пра што красамоўна сведчыць канцоўка санэта пад назвай «Паўночны вецер»:

*Паўночны вецер, мілае стамленне,
Глухое наваліцы рэзкі шквал,
Злююся на пагоду, сонца й ранак...*

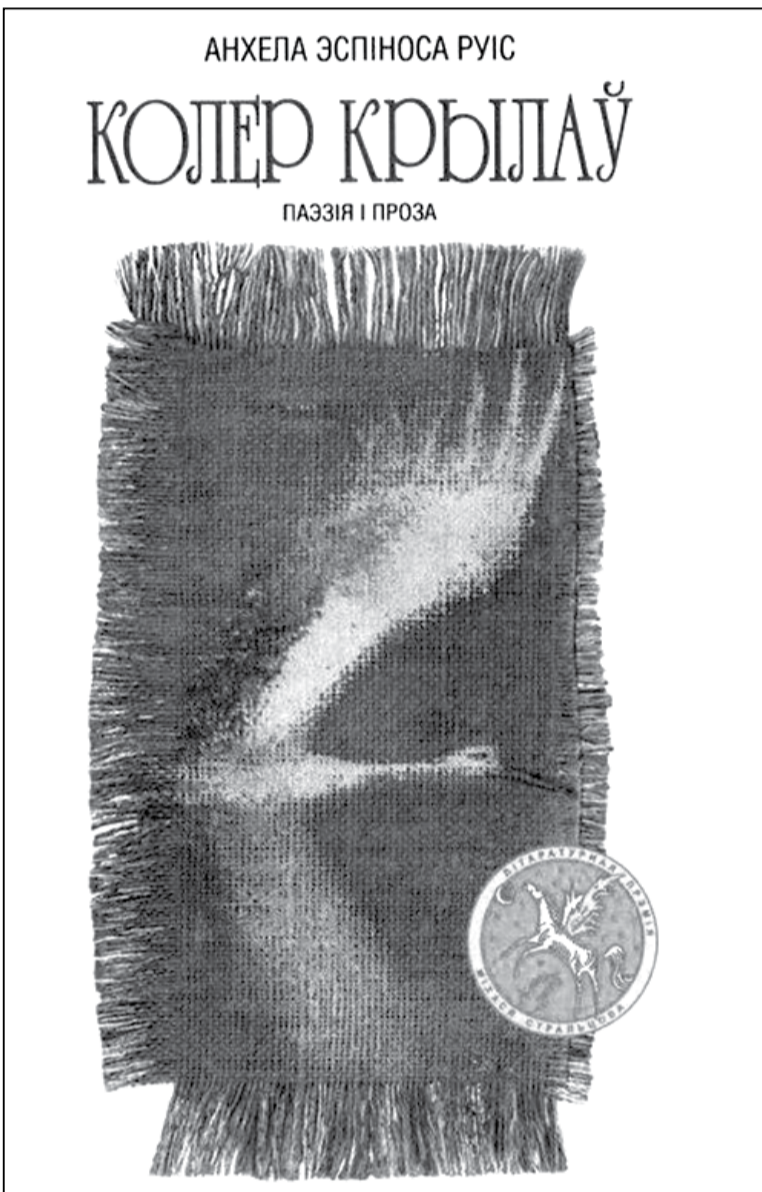
*Твой шэпт прынёс і страх,
і захапленне,
Як бард, пяшчотны, грубы,
як вандал,
Мой вікінг, мімалётны
мой каханак.*

Своеасаблівай візітнай карткай паэтычнай творчасці Анхелы Эспіносы з'яўляецца надзвычайная экспрэсіўнасць і эмацыянальна-пачуццёвая «зараджанасць» большасці ейных вершаў. Па сутнасці, апошнія ператвараюцца ў бясконцыя страсны маналог жаночай душы, які ў адных выпадках пераходзіць з лагодных і ціхіх нот на павышаныя, а ў іншых можа ўвогуле перайсці ледзь не на крык асалоды, шчасця ці, наадварот, адчаю:

*Табою кіруе вясна,
А мною кіруюць сакрэты,
Ляцім мы з табой над вадой,
Далёка, як сны, як каметы.*

*.....
Бо намі кіруе Любоў.
Любоў — найвышэйшая сіла.
Змірыцца не можа душа:
Няўжо назаўсёды згубіла?*

На маю думку, тлумачэннем такой павышанай эмацыянальнасці аўтаркі з'яўляецца не толькі яе «гарачая» іспанская кроў, але і неўтаймоўны «жыццёвы парыв» (Анры Бергсон), які наўпрост уплывае на змест і характар мастацкай творчасці. Прычым у выпадку Анхелы Эспіносы, можна сказаць, відавочна дамінуе так званы «любоўны парыв», аб чым красамоўна сведчаць яе шматлікія імпульсіўныя, тэмпераментна-парывістыя вершы на тэму кахання і любові да жыцця і прыроды:

*Люблю жыццё, паветра ды прыроду,
Цяно маўчанне ды малюся слову,
Таму пая свае, чужыя оды
На чалавечы і жывёльных мовах.*

Увогуле, паэзію Анхелы Эспіносы Руйс можна небеспадстаўна аднесці да своеасаблівай плыні «неарамантызму», для якой уласцівы выключная эмацыянальнасць, пачуццёвасць, узвышана-ўзнёслае ўспрыманне жыцця-быцця. І гэта цалкам натуральна, паколькі аўтарка выхоўвалася пераважна на ўзорах рамантычнай паэзіі, а па творчасці двух бліскучых пісьменнікаў-рамантыкаў XIX стагоддзя (іспанскага і беларускага) яна нават абараніла летась дысертацыю пад назвай «Сімвалізм народнага паходжання ў прозе Яна Баршчэўскага і Густава Адольфа Бэкера». Таму і невыпадкова, што ў вышэй згаданым зборніку можна сустрэць наступныя ўзнёсла-фантазійныя радкі, якія даволі нечакана і дзіўна гучаць у нашым прагматычным XXI стагоддзі:

*Бывай, о мімалётная маланка!
Бывай, салодка-горкі смак жыцця!
Бывайце, рукі шчырага каханка
І мілагучны голас салаўя!*

Яшчэ адной з адметных рыс вершатворчасці іспанскай паэткі з'яўляецца, як ні парадасальна, беларускі... патрыятызм. Апошні праяўляецца ў шчырай павазе да беларускай мовы, гісторыі і культуры, а таксама ў жаданні зрабіць як мага больш для Беларусі — то бок для сваёй «другой Радзімы». Пры гэтым паказальна, што

ягонай душы, здаўна вядомае параўнанне сябе ці сваёй лірычнай гераіні/героя з птушкай, а таксама «збіттыя» рыфмы нахштальт «сонца — аконца — бясконца», «каханне — чаканне», «любоў — зноў».

Акрамя таго, у некаторых вершах Анхелы Эспіносы Руйс зрэдку сустракаюцца праявы немілагучнасці, альбо, кажучы мовай сучаснага вершазнаўства, парушэння эўфаніі, што адмоўна адбіваецца на мастацкай вартасці асобных твораў. Гэтыя парушэнні мілагучнасці звычайна выяўляюцца ў непажаданым збегу некалькіх галосных (так званы «штатус») ці зычных гукаў, якія найчасцей нават вымавіць цяжка: «без паэзіі / і іншых недахопаў»; «не ўзяла б з сабой»; «мне не адчуць, чыя я, // А самаздаволены дзядуля»; «А затое я адна»; «шэрасць снегу»; «утульна мне і у абдымках» ды інш. Вышэйпрыведзеных ды ім падобных збегу гукаў лепей заўжды пазбягаць, бо яны псууюць уражанне ад вершаў і нібы адмаўляюць вядомае выказанне нашага першага метафізічнага паэта Уладзіміра Жылкі аб тым, што «песняры, мастакі і музыкі, / хараства і сугучнасці слугі». А дзеля таго, каб падобных непажаданых рэчаў і іншых хібаў не сустракалася, адразу пасля напісання не варта вершы несці ў друк, а лепей спачатку даць ім час «адляжацца», а затым спакойна, неспяшліва іх перачытваць, выпраўляць-дапрацоўваць, альбо, як больш стагоддзя таму раіў беларускі класік, «трэба з сталі каваль, гартаваць гібкі верш, / Абрабіць яго трэба з цярпеннем» (Максім Багдановіч, верш «Песняру»).

Тым не менш, пры пэўных сваіх недахопах паэзія Анхелы Эспіносы Руйс у цэлым уяўляе сабой досыць арыгінальны і нехарактэрны для айчынага прыгожага пісьменства мастацкі феномен, адметнымі рысамі якога з'яўляюцца вострая пачуццёвасць, экзальтанасць і пэўная экзатычнасць рамантычнага ў сваёй аснове светаўспрымання, надзвычай актыўна (часам ледзь не ліхаманкавая) вобразатворчасць, узвышана-акрыленая натхнёнасць паэтычнага выказвання.

А напрыканцы хочацца пажадаць паэтцы далейшай творчай эвалюцыі, мастацкага (сама) ўдасканалення і паспяховага пакарання новых паэтычных вяршынь. І верыцца, што яна зможа на іх узыйсці, бо для гэтага ў яе ёсць практычна ўсё неабходнае: прырод(жа)ны талент, творчая апантанасць, жыццёвая няўрымлівасць і магутны мастацкі імпульс.

А яшчэ варта шчыра падзякаваць аўтарцы за тое, што яна дае ўсім нам, жыхарам Беларусі, выдатны прыклад служэння беларускай мове і літаратуры, а маладым (і не вельмі) творцам дае заўважны штуршок да актыўнага творчага самавыяўлення на ніве роднай культуры.

...У свой час Райнер Марыя Рільке вельмі хораша сказаў пра тое, што быць мастаком — гэта значыць «адмовіцца ад разліку і ліку, расці, нібы дрэва, якое не прыспешвае сваіх сакаў і сустракае вясновыя буры без хваляванняў, без страху, што за імі ўслед не наступіць лега». Дык няхай жа таленавітая іспанска-беларуская паэтэса Анхела Эспіноса Руйс у творчым сэнсе расце, як тое дрэва, вышэй і вышэй, пускаючы свае карані ў глыб беларускай зямлі, углыб беларускага паэтычнага Слова!

Будзьма з «Дзеясловам»!

Падпісання на часопіс «Дзеяслоў» можна ў любым паштовым аддзяленні Беларусі і спраўна атрымліваць яго шэсць разоў на год. Індэкс для індывідуальных падпісчыкаў — 74813, Для ведамаснай падпіскі — 748132. Будзьма разам!

